

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO SE VZPOMÍNKOU	11
1. ÚVOD DO SYSTEMICKÉHO MYŠLENÍ (Jiří Kubička)	15
1.1 Uvažovat o systémech, ve kterých se problém odehrává, rozšiřovat kontext, ve kterém se na problém díváme	16
1.2 Reflektovat punktuaci systému	17
1.3 Využívat mnohočetných popisů systému, reflektovat různé perspektivy	19
1.4 Orientovat se na cirkulární (namísto lineární) souvislosti	20
1.5 Zkoumat různé logické roviny komunikace	21
1.6 Reflektovat paradoxy a meze ovlivňování a moci	23
1.7 Respekt k lidem, zpochybnění posvátných pravd	24
„Nitro“	24
„Objektivní skutečnost“	25
1.8 Vnímat souvislosti hodnocení, všechno zlé je k něčemu dobré a všechno dobré je k něčemu špatné	26
Použitá literatura	28
2. SOCIÁLNÍ KONSTRUOVÁNÍ A NARATIVNÍ TERAPIE (Šárka Gjuríčová)	29
2.1 Sociální konstruování	30
Významy se udržují a proměňují v rámci vztahů	31
Významy vytvořené v minulosti ovlivňují naše současné životy	33
Diskurzivní pojetí identity a tělesnost	34
2.2 Dekonstrukce	35
Jazyk není jen poslušný nástroj dorozumívání	35
Evidence má své hranice	35
Slova mají vyslovenou a nevyslovenou část (binární významy slov)	36
Pro terapii se podněty a myšlenky dekonstrukce staly teorií změny	36
Dekonstruktivní naslouchání	37
2.3 Narativní terapie	37
Příběhy jako terapeutické zdroje	37
Zdroje narativní terapie	38
Možné a zvolené verze vzpomínek	39
Externalizace	40
Narativní verze pravdy – hledání podoby příběhu o minulé traumatizující události	43
Literatura	45
3. GENDER A RODINNÁ TERAPIE (Šárka Gjuríčová)	47
3.1 Systemičtí terapeuti v 70. letech 20. století	47
Feministická kritika	48
3.2 Malá exkurze do minulosti: Muži a ženy v tradičním pojetí	49

3.3	Muž a žena jako dualitní kulturní vzorec	50
	Tradiční přístupy	50
	Jiné podoby duality	51
3.4	Empirické studie odlišností mužů a žen	51
	Česká klinická pozorování	52
	Role v rodině	52
3.5	Feminismus a pojem genderu	53
3.6	Sociální konstrukcionismus	54
	Vliv dekonstrukce: vlastní zkušenost není mimo rámec existujících diskurzů	55
	Pojetí genderu jako diskurzu	56
3.7	Gender a identita	56
	Vlivné genderové diskurzy o ženách a mužích	58
3.8	Systemická terapie a genderová asymetrie	59
3.9	Sociální konstruování genderu v terapii	60
	Terapeuti a terapeutky, klientky a klienti	60
3.10	Učení se genderově citlivé terapii	61
	Literatura	62
4.	KOMUNIKACE (Jiří Kubička)	64
4.1	Roviny komunikace	64
	Komunikace o věcech – komunikace o vztazích.	65
	Text – kontext	65
	Komunikace – metakomunikace	66
	Verbální komunikace – nonverbální komunikace	67
	Explicitní komunikace – implicitní komunikace	67
	Rozhovor – diskurz	68
4.2	Mocné formy komunikace	69
	Rituál	70
	Rodinné rituály	71
	Terapeutické rituály	71
	Mýtus	71
	Rodinné mýty	72
4.3	Osvobozující formy komunikace	72
	Dekonstrukce	72
	Převyprávění	74
4.4	Terapeutický rozhovor	74
	Literatura	76
5.	MODELY ZMĚNY V HISTORII RODINNÉ TERAPIE (Jiří Kubička)	77
5.1	60.–70. léta: od psychoterapie k rodinné terapii – změna v systému	77
	Krátká terapie	78
	Strategická terapie	79
	Strukturální rodinná terapie	80

5.2	70.–80. léta: od změny chování ke změně významu – milánská škola	81
	Literatura	82
6.	RODINY, JEJICH FORMY A PROMĚNY	
	(FORMY RODINNÉHO SOUŽITÍ) (Šárka Gjuričová)	83
6.1	Formy rodin	83
6.2	Kulturní odlišnosti rodin v Česku	84
6.3	Konflikt partnerů, předrozvodová situace	85
	Otázka přijetí rozvodu partnerky	85
	Utajování před dětmi a sdělování dětem	85
6.4	Terapeuti a rozvodová situace	86
	Proces rozvádění: soukromé a veřejné loučení, legální a psychologický rozvod	87
	Rozvodové napětí a děti	87
6.5	Po rozvodu, kontakty s rodičem, který nežije s dítětem	88
	Závažné spory o děti	89
	Co pomáhá dětem po rozvodu	90
6.6	Samostatní rodiče a děti (neúplná rodina)	90
6.7	Doplněné rodiny	91
6.8	Třigenerační rodiny, prarodiče v rodičovských rolích	92
6.9	Bezdětné rodiny	94
6.10	Adoptivní rodiny a další sociálně tvořené formy rodin	95
	Otázky adopce mimo tradiční manželství, adopce jednotlivcem, adopce homosexuálními partnery	96
	Literatura	97
7.	RODINY V PRŮBĚHU ČASU, METAFORY A REÁLIE VÝVOJE RODIN,	
	GENEALOGIE (Šárka Gjuričová)	98
7.1	Metafory, podle kterých žijeme	98
	Cesta životem	98
	Cyklus života	99
	Cyklus rodin klientů a terapeutů	99
7.2	Cyklus vývoje rodin jako normativní struktura	100
	Genderové odlišnosti v normativních očekáváních	100
7.3	Nejen metafory, také reálie, proměňování cyklu rodinného života od počátku 20. století	101
	Využívání pojetí cyklu rodinného života	101
7.4	Genealogie	102
	Co se předává, významy genealogie	103
	Podobnosti a jejich významy	103
	Práce s genealogií	104
	Genealogické zkoumání spíše historické: práce s genealogickými údaji	105
	Genealogie jako zdroj příběhů (využívání narativních prvků v práci s genealogií)	107

Literatura	108
Příloha: genealogické značky	109
8. PRŮBĚH TERAPIE (Jiří Kubička)	110
8.1 První rozhovor	110
Novost situace při prvním rozhovoru	110
Cíle prvního rozhovoru	112
Koho pozvat k prvnímu rozhovoru	114
Výchozí situace	115
Počátek terapie – uvítání	116
První otázky	116
Cirkulární dotazování	120
Dohoda o pokračování terapie	121
8.2 Pokračování terapie – pokrok či stagnace	121
8.3 Intervence	123
Terapeutické poselství	124
Terapeutický úkol	125
Změna pohledu terapeuta: spolupráce v týmu, konzultace, supervize	127
8.4 Ukončení terapie	127
Hodnocení terapie	128
Literatura	129
9. TERAPIE PARTNERSKÝCH DVOJIC (Jiří Kubička)	130
9.1 Typy partnerských dvojic	130
9.2 Práce s mladými dvojicemi, které spolu chodí	132
9.3 Práce s lidmi, kteří spolu žijí	133
9.4 Práce s manželskými a rodičovskými páry	135
9.5 Základní terapeutické postupy	137
Neutralita	137
Aktivita terapeuta	138
Kompromis a shoda	139
10. SYSTEMICKÁ PRÁCE S JEDNOTLIVCEM (Jiří Kubička)	141
10.1 Kdy pracujeme s jedním klientem?	141
10.2 Výhody a nevýhody individuální terapie	142
10.3 Terapeutické postupy v systemické individuální terapii	143
10.4 Meze a rizika systemické práce s jednotlivcem	144
11. DĚTI V RODINNÉ TERAPII (Šárka Gjuričová)	146
11.1 O dětech, bez dětí, nebo s dětmi	146
11.2 Setkávání s dětmi a jejich rodiči	148
11.3 Terapie rodin s malými a staršími dětmi	149
Nejmladší děti a jejich rodiče v terapii	149
Rodiny se školáky	152
Terapie s dospívajícími a jejich rodinami	155

11.4	Těžké situace v terapii rodin s dětmi	157
	„Jdi si za ním...“	157
	„Aby si o sobě moc nemyslel...“	157
	„To jí nemůžu říct...“	158
	„Musela jsem slíbit, že vám to neřeknu“	158
	„Tam mne nedostanete“	160
	Literatura	161
12.	PSYCHOSOMATIČTÍ PACIENTI (<i>Šárka Gjuričová</i>)	162
12.1	Mají tělesné nemoci tělesné příčiny a psychické problémy psychické příčiny? .	162
	Jazyky nespokojenosti: rodiny citlivé na pocity, rodiny citlivé na bolesti těla.	162
	Somatizace	163
12.2	Terapie	164
	Literatura	167
13.	ETICKÉ OTÁZKY RODINNÉ TERAPIE (<i>Jiří Kubička</i>)	168
13.1	Existuje specifická systemická nebo rodinněterapeutická etika?	169
13.2	Kdo může terapii hodnotit, mít na ni nějaký názor?	174
13.3	Za co je terapeut zodpovědný?	175
	Literatura	177
	REJSTŘÍK.	178